

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Secvndvm. De sacris Concionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

tur. Hæ artes, hæc studia nostra sunt: ab his operibus nata primum hæc IESV Societas est, his adolevit sensim, in camque magnitudinem ac robur excrevit, vt & ætatem ferat, & orbem vniuersum impleat. hæc facere cum omittet (quod auerrat, & auertet (vt spero) Deus) tum IESV Societas in Societate requiretur: non erit, inquam, illa florens ac celebris à S. Ignatio instituta Religio, sed alius quidam cœtus ignauus ac degener. Contrà verò dum his exercitiis sedulò vacabit, quidquid calumniatur inimici; erit eadem Societas, quæ viuente Ignatio floruit, sed numero auctior, ætate firmior, fructu etiam (qui Dei est fauor) vberior. Iam de singulis, quæ sunt commemorata, videamus.

CAPVT SECVNDVM.

De sacris Concionibus.

Concionandi munus, Episcoporum proprium, cum Ordinibus Mendicantium, vt vocamus, Summi Pontificis auctoritate communicatum est. Societas illud gessit ab exortu suo, imò cum hoc munere nata est. Nam & Auctor eius Ignatius concionibus claruit, eiusque iam inde ante confirmatam Societatem celeberrimas in Hispaniâ fuisse conciones accepimus, quando in agris campisque patentibus dicendum ad populum ipsi fuit, quòd affluentem è longinquo turbam templa non caperent: & qui Socij Ignatij primi fuerunt, dum adhuc de nouo Ordine instituendo consilia agerentur, Italiam propè omnem suis concionibus commouerunt: iidem mox Romæ partiti inter se templa locaque vrbis frequentiora, in quibus singuli multitudinem hortarentur, præter admirabiles animorum motus, magnamque morum conuersionem, illud etiam effecerunt exemplo suo, vt sacrarum concionum vsus, Festo ac Dominico quoque die tum propè incognitus, Ecclesiæ consuetudine sit receptus. Quibus in concionibus id sibi communi consilio præscripserant Patres (quod legibus deinde nostris præscriptum est) vt iis rebus inculcandis præcipuè insisterent, quæ ad Christianam institutionem, ad extirpanda vitia, ad inferendas hominum animis virtutes valent: verborum lenocinia ne sectarentur, plus agerent ardore animi atque oculorum: denique illam orationem esse crederent ad permouendum aptissimam, quæ esset cum optimæ vitæ exemplis coniuncta. Hos æmulata posteritas, Euangelicâ deinceps tubâ, quàm latè patet orbis, insonuit. quò fructu, testes sunt Prouinciæ omnes & Regna terrarum. Benedicti Palmij aureum os in Italiâ & Siciliâ, quæ miracula non patrauit? quæ non in eadem Italiâ Achillis Gagliardi, & Siluestri Landini? quorum conciones interrompebat auditorum sæpè clamor, sanctè pollicentium se quæ imperarent esse facturos. E multis vnum referam quod de Siluestro Historia nostra narrat. Carregium oppidum in Italiâ sanè magnum incredibili ardebat factionum tumultu. tanta erat gladiatorum licentia, vt nullum esset contra furorem inimicorum cuiquam tutum periculum: ædes sacras peruagabantur armati, neque religio erat ad ipsas vsque aras stricto ferro persequi inimicum: horrebant omnia cædibus:

Ribad. in
Vitâ l. 2. c. 5.

Hist. Societ.
Tom. 1. l. 2.
num. 45.

Fructus
concionum
Benedicti
Palmij;

Siluestri
Landini,
Ibid. lib. 9.
num. 42.

ad quinque & quadraginta patrata iam erant, & nouæ indies futuræ timebantur. frustra fuerat Ferrariæ Ducis interposita auctoritas, frustra adhibiti conatus virorum tum genere, tum sanctitate prudentiâque illustrium: trigessimum iam annum durabat malum, ac dilapsis aliò, vt fit, modestioribus, cum soli ferociores in oppido remansissent, latronum erat aut ferarum quàm hominum habitationi locus similior: ad solitudinem & excidium res vergebat. Missus huc Landinus, primum agere cum singulis blandè cœpit, cum iis præsertim qui partium duces erant, delinire eos verbis, odiorum commemorare damna, salutis æternæ periculum & iniuriam Dei extollere: ad extremum non dubitauit, dum ad confertam multitudinem verba facit, citare proprio nomine Ioannem Corsum (erat is è ducibus vnus, qui concioni tum fortè intererat) & vt in gratiam redeat cum inimicis palàm iubere. quâ ille subitâ compellatione perculsus, ipsoque dicentis ardore ac spiritu territus, ferrum quo stabat accinctus protinus abijcit: tum volutus in genua, Pacem, ô ciues, pacem ac veniam, contentâ voce exclamat. Pacem continuo, pacem, quotquot aderant, omnes ingeminant; & qui animis armisque infestis in templum conuenerant, alij aliis ipso fortassis tempore insidiantes, mox humi prostrati ruunt in amplexus, perfusi lacrymis, quas volui inter oscula per ora vultusque mutuos toto templo vidisses. pulchro spectaculo, vt cuius quisque sanguinem paulò antè siccisset, eius maximè lacrymas biberet. Quid non efficeret illa vox, quæ, si D. Chryostomo credimus, quot homines flexit irâ atque odio obstinatos, tot è durissimis saxis fontes elicuit, maiore miraculo quàm fuerit illud Moyssis potum peregrinanti populo è rupe præbentis? Quales hi inter Italos, tales fuere in Hispaniâ Araosius, Strada, Madridius. Ac Madridius quidem tantâ pollebat vi dicendi, vt saxa ipsa commouere loquendo posse vulgò ferretur: Strada verò, à cuius ore iam tum adolescentis, ne dicam pueri, nullis dum instructi grauioribus disciplinis, in Italiâ primum cum vix annum ageret vigesimum, tum quarto post anno Louanij, pendebant Doctores ætate prudentiâque maturi; postquam tandem confirmauit ætate ac doctrinâ eloquentiam illam suam, tantus in hoc genere euasit, vt versare manibus in quam vellet partem hominum corda videretur. fuit certè, cum vnus Quadragesimæ concionibus ab ipso permoti amplius centum, misso rebus humanis nuntio, in Religiosorum Cœnobio discesserunt. Simillimus concionum Sebastiani Barradij pluribus post annis in Lusitaniâ fructus exstitit; vt iam eos claustra non caperent, quos voce ipsius Deus ad Religiosa castra Ordinesque vocitabat. Ad Petrum Ribadeneiram, cum Louanij Latinè diceret in æde Archangeli Michaëlis eorum rogatu qui Academiæ tum præerant, Rectoris atque Cancellarij, Orator è S. Dominici Familiâ totam, quæ ad se confluerat, concionem adduxit, testatus vtilius ab illo Dei verbum esse audituros: raro modestiæ Religiosæ exemplo, & quod honorificentius proculdubio illi fuit, qui tanto honore alterum afficiebat; sed de concionatoris nostri præstantiâ testimonio non minore. De Edmundo verò Augerio quid dicam? quem Florimundus nobilis hac ætate Historicus cum altero Societatis nostræ Sacerdote Clemente Puteano duos appel-

Homil. de
Dauid &
Saul Tomo 1.

P. Madridi-

dij,

Strada,

Doultreman
in Viris il-
lustribus.
Sebastiani
Barradij,
Petri Ri-
badeneira,

Edmundi
Augerij,
De Omni
hæres. lib. 5.
cap. 2.
Clemen-
tis Putea-
ni.

lat

lat præstantissimos, quos Francia vnquam habuit, diuini verbi præcones. Non ausim ego virum, etsi optimè de Gallis meritum, vt Reges ipsi Christianissimi sunt testati, hoc elogio celebrare: habuit enim habetque Regnum illud oratores plurimos eloquentiâ & virtute eximios: quibus omnibus antepone nostrum velle, nobis fortasse inuidiosum magis esset, quàm illi gloriosum. Hoc dico, quod dici sine cuiusquam inuidiâ potest, Lugdunum urbem maximam frequentissimamque huius potissimum concionibus ab hæresi esse vindicatam: ad quadraginta millia hominum fuisse ferunt, quos vnus ipse ad Fidem reduxit, Ecclesiamque Romanam, solitus nonnumquam à viginti millibus pro concione audiri: pro quibus meritis cum ei gratias ageret Carolus IX. Galliarum Rex, amplexus hominem benevolentissimè à se dimisit. Par huic esse poterat Edmundus alter Campianus, si parem nactus fuisset eloquentiæ suæ campum. Sed enim virum disertissimum, qui cum duodennis esset puer, vnus è totâ iuuentute Londinensi electus est, qui Mariam dignam immortalitate Principem Angliæ tum sceptrum capessentem orator publicus salutaret; quem deinde iuuenem Elisabetha cum dicentem audisset Oxonij, ita expetiit, vt nescio quæ summa promiserit, si fauore vti regio voluisset; illum, inquam, virum, cum iam maturus & perfectus orator esse poterat, popularium suorum cæca improbitas delitescere in angulis domorum, & non nisi in latibulis ac furtim exferere illam suam dicendi incredibilem vim coëgit: quamquam hîc etiam, vbi moderari sibi illum oportebat, & eloquentiam suam infringere, tam erat in dicendo potens, vt concione, quam habuit extremam, qui larvâ Catholicâ tectus intererat eius proditor Eliottus, in momenta singula imminens sceleri, tenere tamen lacrymas non potuerit. Sed hoc est maior Augerio Campianus, quod mortem & laqueum, quæ isti iam victo parata ab hæreticis tantum fuerunt, huic etiam, quod rem Catholicam tueretur, perditum homines irrogarunt. E concionatoribus Principum Petrus Canisius à Ferdinando Cæsare & Alberto Duce Bavarie (quibus Principibus debet Germania quod absorpta hæresi tota non est) audivit solitus est audiri: de quo viro, quia ad Flandro-belgicam nostram pertinet, alius erit dicendi locus. Magnâ apud Catholicos Hispaniæ Reges concionum laude floruerunt Ioannes Hieronymus, Gaspar Sanchius, Hieronymus Florentia. Antonium Padillium cum dicentem in sacello suo Philippus II. Rex Catholicus audisset, concionem sibi egregiam videri dixit vel ipsum Patris concionantis aspectum. In Galliâ præter eum, quem dixi Augerium, Carolo IX. & Henrico III. Regibus gratissimum, concionatores Regij fuerunt famâ celebres Cottonus atque alij. In Poloniâ Petrus Scarga apud Reges in honore fuit, Stephanum ac Sigismundum: qui munus concionandi, antequam nosset, à se susceptum, triginta annos apud nos deinde sustinuit. Longum esset singulos enumerando recensere, cum vix vlla Catholici Principis aula fuerit his annis superioribus, ex quo clarescere Societas nostra cepit, quæ non haberet assidue oratorem ex eâ virum aliquem eloquentiâ Christianâ præstantem. Præter eunda mihi esse video innumera, quæ nostrorum concionibus, non sine fausta

Ribaden. in
Catal. Script.

Edmundi
Campiani,

Petri Canisii,

Antonij
Padillij,

faustâ hominum admurmuratione perfecta sunt: ac in primis permotâ esse Principes feminas, vt ad tegenda pauperum corpora, parietibus domus suæ aulae detraherent: alibi, vt eorundem nuditati consulere-
 tur, à pluribus auditorum proprias exutas esse vestes, & erant inter illos quibus nihil erat pretiosius eâ veste, quam dabant: aliâs hominum tria minimum millia ad peccatorum confessionem vnâ adhortatione permota, exstincta inueterata odia, redditam totis oppidis pacem, sublaturum è ciuitatibus vestium luxum, exhausta lupanaria, Monasteria repleta. Porro si quæ in hoc genere perfecit vnus Gaspar Barzæus, in medium hîc adferrem, fructus non ab vno homine, sed à totâ Societate annis aliquot collectus existimari posset. Sed hunc quoque virum prætereo, inter illustriora Prouinciæ nostræ sidera opportunius celebrandum: hoc de assiduitate concionum eius atque indefesso studio solum dicam, concionari illum esse solitum in singulos ferè dies; neque id semel aut in vno templo tantum, sed eodem die sæpius in templis variis, in nauibus, in vicis, in custodiis publicis, vbiçumque coronam hominum nactus erat: adeò vt subinde pænè toti succedentibus sibi concionibus abirent dies; idque eâ semper audientium voluntate, vt fatiari non posse homines viderentur. Hoc tamen silentio præteriri non debet, quod de Feriæ sextæ concionibus Goæ à Gaspare institutis narrat in eius Vitâ Trigaultius; eâ die tantum fuisse populi confluxum, vt qui audire dicentem vellet, multis antè horis ei esset locus aliquis occupandus: nam à duabus leucis accurrebant pridie in urbem multi, ne, si ipso die aduenissent, à ciuibus præuenti excluderentur. Hîc Gaspar sub vesperam è passione CHRISTI Domini caput aliquod tractabat, eâ vi verborum, vt qui illum audiebant, interesse coram suppliciis, & vsurpare oculis Saluatoris sui vulnera sibi viderentur. hinc videres in populo erumpentes vbertim lacrymas, pectoris tunctiones, & ex imo corde ducta suspiria exaudires: instabat commotis animis orator, & omnem exserens eloquentiæ suæ vim, ardentissimis cum Deo, cum CHRISTO ipso patiente, cum eius mœstissimâ Matre, colloquiis id efficiebat plerumque, vt, cum præ lacrymis ac singultibus loqui vix posset, auditorum comploratio & erumpentes in eiulatum tandem gemitus audiri etiam loquentem non sinerent. Tum ipse positus in pulpito genibus, ceteri etiam in genua prouoluti, laxabant affectui suo frenos. augebat commiserationem CHRISTI inter acerbissimos cruciatus tristis adspectus: cuius effigies in arâ posita, deducto velo tum demum obijciebatur oculis, perstrepenste lugubrem in modum musicorum choro. Interea prodibant è sacrario flagris instructi non pauci, qui Domino suo non solum lacrymas, sed etiam pro sanguine sanguinem rependebant. Eam rem scribit Trigaultius malleum peccatorum fuisse. Et verò quas vires habeant ad animos permouendos CHRISTI patientis cruciatus pro concione tractati, accedente præsertim inflammatâ quâdam sacri oratoris eloquentiâ, & externis quibusdam subsidiis, quæ sensus feriant, toto iam Belgio in templis nostris sacris Quadragesimæ diebus cernitur; quando eadem propè formâ quâ vsus Gasparem fuisse accepimus, meditanda populo passionis mysteria ter quaterve per hebdomadas propo-

Gasparis
Barzæi,

proponuntur, hominum frequentiam ac motu animorum si non tanto, quantum vir ille Apostolicus excitabat, eo certe quem summi infimique miris in caelum laudibus extollunt. Hæ in concionibus industriae nostrae sunt, hæ artes, quibus populi pietatem religionemque nutrimus ac fouemus. Neque templa solum aut loca sacratiora vox ista Christianorum oratorum peruagata est, sed audita etiam in plateis (quemadmodum de Barzæo iam dicere memini) vicisque ciuitatum, in ipsas usque scelerum officinas salubriter penetrauit. Quoties è nostris concionatoribus aliquis, dum otiosis in foro hominibus sanctam importunitate fidei ac Religionis mysteria inculcat, forum conuertit in templum, unde inter lacrymas & gemitus ardentissimæ preces ferrentur in caelum? Quoties aliquis impudicitiam in suis castris aggressus, ex ipsis lupanaribus miseram animam, tamquam è leonis unguibus prædam, extorsit? Sanè Ioannem Ramirium dicentem ad famosas Valentiae mulieres (triginta huius farinae eum audiebant) ex eo numero duas & viginti unam concione ad melioris vitae institutum transtulisse accepimus. Hoc felicior Antonius Madridius, vno die Compluti, atque unam item concione, quotquot aderant (aderant autem quamplurimæ) quæ vitam flagitio tolerabant, ad unam omnes ex isto cæno eripuit, omnes in portu aliquo tuto castimoniam collocauit. Damnent iam sanè, quibus ita libitum est, genus istud compitalium concionum: pro nobis pugnat & pro consuetudine hac nostram mellis ipsa, & fructuum collectorum vbertas, pugnant exempla sanctorum virorum, pugnat denique ac vincit irrefragabilis Apostolicae Sedis auctoritas, cuius non permissu solum, sed facultate etiam priuilegioque id facimus. Quamquam hoc tempore, cum plurimis in ciuitatibus & conciones in templis multæ sunt, & frequens ad eas concursus, minus necessaria hæc opera esse cepit. proinde id iam parcius fit à nobis, eò etiam quòd offensionem nonnullorum res sit obnoxia: quare eam etiam intermitteri Romæ S. Ignatius aliquando voluit. Interim istiusmodi concionibus id debemus, quòd populus diuini verbi negligens, degustatam in plateis eius suauitate, audior factus est, & templa concionum gratiam diligentius frequentat. Sed de concionibus hæctenus.

Conciones
in plateis,
vicis, foro,
magno
fructu.

à Pontifi-
ce appro-
bata.
In Breui
Pauli III.
Cum inter.

CAPVT TERTIVM.

De lectionibus Theologiae sacrae ac Philosophiae.

Alterum, in quo studiosè versata fuit Societatis opera, est munus docendi, ab eo quod iam memorauimus, hoc diuersum, quòd concionatori maximè est propositum accendere audientium voluntates, doctori potius illuminare mentes. Vt enim in caelesti Beatarum mentium republ. duo sunt ordines dignitate præstantes; quorum alter ab ardore nomen habet, à scientiam alter: ita hæc quæ in terris est Dei Ecclesia, ad exemplar illius caelestis, duos habet virorum principum gradus, concionatorum unum, alterum Doctorem; quamquam non defuerunt qui in vtroque excellerent viri præstantissimi. Habuit autem

Duo in cae-
lis ordi-
nes præci-
pui, duo
item in
terris.